

Ольга Павлівна ПЕТРЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
Одеський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0001-9722-3785
E-mail: Leka_m@ukr.net

Наталія Сергіївна ЗГАДОВА

кандидат економічних наук, доцент,
Одеська національна академія харчових технологій
ORCID ID: 0000-0003-4585-9620
E-mail: Nataliz_225@ukr.net

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ ПІД ВПЛИВОМ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ У 1960-1980-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ

Петренко О. П., Згадова Н. С. Розвиток української економіки під впливом науково-технічної революції у 1960-1980-х роках ХХ століття. *Український журнал прикладної економіки*. 2021. Том 6. № 3. С. 93 – 101.

Анотація

Розвиток економіки Української РСР на протязі 1960-1980-х років ХХ століття відбувся під впливом науково-технічного прогресу. Неабияку роль у формуванні ефективного народ-ного господарства відіграли вчені університетів та Академії наук УРСР. Теоретичне підґрунтя та формування потужної кадрової підготовки здійснювали університети, серед яких вагоме місце належало київським. У Київському державному університеті імені Тараса Шевченка (класичному університеті дослідницького зразку) функціонувало 11 факультетів, де за період дослідження створено та функціонувало 17 наукових шкіл. Велася плідна праця у наступних наукових напрямках еколого-географічного аналізу, полімерів та композиції зі спеціальним комплексом властивостей, моделювання та оптимізації інформаційних систем, розвитку і трансформації економічних систем, гідрохімії та гідроекології, теорії стохастичних систем і прикладної статистики тощо. Іншим науковим мірилом став Київський політехнічний інститут. В рамках роботи інституту створено міцні наукові зв'язки з підприємствами народного господарства. За участю інституту створено навчально-науково-виробничі об'єднання (такі як «Електроніка», «Кібернетика і метрологія», «Гідропривід» тощо). Протягом 1975-1986 рр. збільшено передачу угод з використання передового досвіду, запроваджено 3158 розробок в народне господарство, впроваджено 267 госпдоговірних робіт з майже 400 млн крб. економічного ефекту. Важливий внесок у науково-технічний розвиток економіки справила АН УРСР. Розвиваючи плідну співпрацю з виробничим сектором, вчені АН домоглися збільшити позабюджетне асигнування, яке інколи сягало половини державного фінансування. Вченими АН було успішно проведено теоретичні та експериментальні дослідження у понад 200 наукових напрямках, зроблено 18 відкриттів у різних галузях науки (фізики, хімії, біології та сотні винаходів у природничих та технічних науках) у середині 1980-х років. На протязі 1980-х років наукову роботу було переведено в площину комплексних програм науково-технічного прогресу. Результати науково-технічного розвитку мали важливе народногосподарське значення й забезпечило якісні зміни показників матеріаломісткості й матеріаловіддачі, фондомісткості й фондодідачі, енергоозброєності й енергозабезпеченості тощо. Структурні зміни галузей економіки призвели до зростання витрат електроенергії на виробничі потреби харчової, лісової, нафтогазової, паперової та деревообробної, легкої промисловості, хімічно-гірничого комплексу. Формування ланцюжку «наука – народне господарство» включало підготовку наукових кадрів та фахівців різного профілю діяльності, розвиток теоретичних та фундаментальних досліджень, практичне втілення винаходів науковців, поширення передового досвіду, освоєння технологій та промислових зразків підприємствами народного господарства.

Ключові слова: економічний розвиток, науково-технічний розвиток, наукові дослідження, науково-освітньо-виробничі об'єднання, економічна думка, народне господарство, економіка.

Olha PETRENKO

PhD in Economics, Associate Professor, Odesa State Agrarian University

Natalia ZGADOVA

PhD in Economics, Associate Professor, Odesa National Academy of Food Technologies

**DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN ECONOMY UNDER THE INFLUENCE OF THE
SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL REVOLUTION IN THE 1960S AND 1980S**

Petrenko O., Zgadova N. Development of the Ukrainian economy under the influence of the scientific and technological revolution in the 1960s and 1980s. *Ukrainian Journal of Applied Economics*. 2021. Volume 6. № 3, pp. 93 – 101.

Abstract

The development of the economy of the Ukrainian SSR during the 1960s and 1980s was influenced by scientific and technological progress. Scientists from universities and the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR played an important role in the formation of an efficient national economy. The theoretical basis and the formation of a powerful staff training were carried out by universities, among which an important place belonged to Kyiv University. There were 11 faculties in Taras Shevchenko Kyiv State University (classical research university), where 17 scientific schools were established and functioned during the research period. Fruitful work was carried out in the following scientific areas: ecological and geographical analysis, polymers and compositions with a special set of properties, modeling and optimization of information systems, development and transformation of economic systems, hydrochemistry and hydroecology, stochastic systems theory and applied statistics and so on. The Kyiv Polytechnic Institute was another scientific benchmark. As part of the institute, strong scientific ties have been established with the enterprises of the national economy. With the participation of the institute, training, research and production associations were created (such as "Electronics", "Cybernetics and Metrology", "Hydraulic Drive", etc.). During 1975-1986, the transfer of agreements on the use of best practices was increased, 3,158 developments were introduced into the national economy, and 267 economic contract works with almost 400 million rubles of economic effect were introduced. An important contribution to the scientific and technological development of the economy was made by the Academy of Sciences of the USSR. By developing fruitful cooperation with the manufacturing sector, the scientists of the Academy of Sciences managed to increase the extra-budgetary allocation, which sometimes reached half of the state funding. Scientists of the Academy of Sciences successfully conducted theoretical and experimental research in more than 200 scientific fields, made 18 discoveries in various fields of science (physics, chemistry, biology and hundreds of inventions in natural and technical sciences) in the mid-1980s. During the 1980s, scientific work was transferred into the plane of complex programs of scientific and technological progress. The results of scientific and technical development were of great economic importance and provided qualitative changes in the indicators of material consumption and material efficiency, capital intensity and capital efficiency, energy availability and energy supply, etc. Structural changes in the sectors of the economy have led to an increase in electricity costs for the production needs of food, forestry, oil and gas, paper and woodworking, light industry, chemical and mining complex. The formation of the chain "science - national economy" included training of scientific personnel and specialists in various fields, development of theoretical and basic research, practical implementation of scientific inventions, extension of best practices, development of technologies and industrial patterns by enterprises of national economy.

Keywords: *economic development, scientific and technical development, scientific research, scientific-educational-industrial associations, economic thought, national economy, economy.*

JEL classification: B20

Вступ

Суттєві зміни у розвитку науково-технічного прогресу Української СРСР у 1960-1980 рр. XX ст. формувалися під впливом науково-дослідної діяльності інститутів та підрозділів вищих навчальних закладів. Під час періоду «відлиги» започатковано різні наукові школи, гуртки та течії. Саме ці наукові осередки викарбували великим літерами досягнення в різних галузях та напрямках науково-виробничої діяльності. Способи, методи, підходи та форми науково-дослідницької діяльності досліджуваного періоду стали тим фундаментом, що дозволив вивести українську економіку у лідери країн, що входили до складу СРСР.

Дослідження наукових здобутків українськими вченими ведеться й понині. На базі сформованих узагальнень та банку даних про наукові школи створюються та

ISSN 2415-8453. Український журнал прикладної економіки. 2021 рік. Том 6. № 3.

поширюються результати досліджень вчених, які займаються українською науковою думкою 1960-1980-х рр. До зазначеного кагалу можна віднести здобутки Р.С. Зубкова (дослідив та сформував етапи інноваційної теорії в рамках економічної теорії) [1]; В.М. Феценко (роль економічної теорії у системі сучасних економічних наук) [2]; М.М. Теліщук та М.М. Теліщук (зосередили увагу на основних напрямках економічної думки на етапі інформаційно-технологічної революції) [3]; В.С. Ніценка (соціально-економічні імперативи розвитку України) [4, 5]; В.В. Хрустальова (дослідила розвиток української економічної думки в системі радянської) [6]; О. Малярчук (систематизував історичний розвиток хімічно-гірничого комплексу та питання індустріалізації) [7-9]; Р.М. Машталір (дослідила розвиток підприємств видавничо-поліграфічного комплексу) [10] тощо.

Не дивлячись на змістовність та повноту висвітлених питань науковця-ми, потребує систематизації та комплексного викладення питання науково-технічного розвитку у 1960-1980-х роках ХХ століття.

Мета та завдання статті

Метою статті є використання системного підходу до систематизації та комплексного викладення питання науково-технічного розвитку у 1960-1980-х роках ХХ століття.

Науковці часто зосереджують увагу на окремих питаннях науково-технічного прогресу народногосподарського комплексу країни, не приділяючи достатньо уваги комплексному висвітленню питань.

Для цілей дослідження, з використанням системного аналізу, проведене вибіркове дослідження наукових шкіл, сформованих у 1960-1980-х рр. ХХ ст., визначено вклад університетів та Академії наук та їх загальний вплив на науково-технічний розвиток економіки Української РСР.

Виклад основного матеріалу

Законодавче та нормативно-правове забезпечення науково-технічного розвитку в Українській РСР у 1960-1980-х рр. ХХ ст. Науково-технічне впровадження теоретико-методичних й експериментальних розробок і промислових зразків у народногосподарський комплекс забезпечила розроблена та затверджена законодавча та нормативно-правова імплементація. За аналізований період (до 1990 р. включно) було прийнято рішення Уряду УРСР [11], націлених на прискорення темпів науково-технічного прогресу, поширення передового досвіду, досягнень науки та техніки, підвищення ефективності виробництва і якості роботи, удосконалення системи підвищення кваліфікації керівних працівників і спеціалістів, посилення роботи по економії і раціональному використанню сировинних, паливно-енергетичних та інших матеріальних ресурсів, заходи з подальшого розвитку дизайну і розширення його використання для підвищення якості промислової продукції та вдосконалення об'єктів житлової, виробничої і соціально-культурної сфери, управління й організацію оплати праці тощо.

Розвиток наукових шкіл при ВНЗ в Українській РСР у 1960-1980-х рр. ХХ ст. Фундаторами розвитку виробничої сфери, цілком можна вважати науковців-теоретиків та практиків різних галузей досліджень. Не можна стверджувати, що тільки вчені-економісти зробили найбільший історичний внесок у формування та розвиток економіки Української РСР того часу. Усі галузі наукових досліджень представляють свої результати для можливого подальшого їх впровадження у виробництво, чи то є медицина, сільське господарство, біохімія, екологія, економіка, педагогіка тощо. Необхідною передумовою формування та розвитку наукових шкіл є використання людського потенціалу, результатом чого є посилення їх позицій шляхом захисту кандидатських та докторських дисертацій науковців; виконання досліджень за державними замовленнями; публікацій у провідних наукових періодичних виданнях та монографіях; суспільного проведення відкритих семінарів та лекцій тощо. Розробки останніх і формують той здобуток в економіку, який було сформовано протягом 1960-1980-х рр. ХХ ст.

Науковий доробок у розвиток науково-технічного прогресу в Україні здійснено вченими практично усіх регіонів нашої країни. Найбільш суттєвий вплив на науково-технічну революцію здійснили вчені київських ВНЗ та провідних науково-дослідних інститутів (НДІ), де зосереджувалася більша їх частина. Найбільш потужним осередком став Київський державний університет імені Тараса Шевченка, що являв собою класичний університет дослідницького зразку. В його складі налічувалося 11 факультетів, де за період дослідження створено та функціонувало 17 наукових шкіл (табл. 1) [12]. Засновниками були відомі вчені в Українській РСР та на теренах СРСР, дослідження та результати яких мали не тільки фундаментальне, а й народногосподарське значення.

Таблиця 1. Характеристика наукових шкіл Київського державного університету у 1960-1980-х рр. ХХ ст.

Назва інституції	Назва наукової школи	П.І.Б. засновника наукової школи	Рік створення
Київський державний університет імені Тараса Шевченка	Регіонального еколого-географічного аналізу	чл.-кор. НАН України Маринич О.М.	1962
	Полімерів та композиції зі спеціальним комплексом властивостей	професори Починок В.Я., Гетьманчук Ю.П., Сиромятников В.Г., доцент Авраменко Л.Ф.	1963
	Нелінійної оптики та фотоніки	чл.-кор. АН УРСР Конділенко І.І.	1964
	Розвитку і трансформації економічних систем	академік НАН України Чухно А.А.	1960-ті роки
	Моделювання та оптимізації інформаційних систем	чл.-кор. НАН України Ляшко С.І.	1968
	Математичного моделювання та теорії оптимальних рішень	чл.-кор. НАН України Бублик Б.М. та професори Кириченко М.Ф., Наконечний О.Г., Гаращенко Ф.Г., Бейко І.В., Хусаїнов Д.Я.	наприкінці 60-х – поч. 70-х рр.
	Програмології та її застосування	академік НАН України Редько В.Н.	1971
	Гідрохімії та гідроекології	професор Пелешенко В.І.	1972
	Оптики нових матеріалів функціонального призначення та оптоелектронних систем контролю якості поверхні	академік НАН України Горбань І.С.	1972
	Міжнародних відносин і світової політики	професор Г.М. Цветков	1972
	Фізіологія травлення	академік НААН України Богач П.Г.	1970-ті роки
	Механіки	чл.-кор. НАН України Улітко А.Ф.	1970-ті роки
	Структури та функції вірусів за різних екологічних умов	академік НААН України Бойко А.Л., професор Поліщук В.П.	1978
	Теорії стохастичних систем і прикладної статистики	академіки НАН України Гнеденко Б.В., Коваленко І.М., Корольок В.С., Скороход А.В., чл.-кор. НАН України Ядренко М.Й., Анісімов В.В.	1978
	Математичної інформатики	чл.-кор. НАН України Анісімов А.В.	1984
	Формування інноваційно-інвестиційної політики та системи менеджменту її реалізації	чл.-кор. НАПН України Черваньов Д.М.	1987
	Методології досліджень світового господарства і міжнародних економічних відносин	професор Філіпенко А.С.	1989

Джерело: розроблено авторами.

У стінах університету сформовано потужний склад вчених-фахівців різних галузей, силами яких протягом чверті століття (1959-1984 рр.) підготовлено біля 70000 фахівців для різних сфер економіки, освіти і науки [13].

Чималу роль у забезпеченні інтенсифікації народного господарства зробили вчені та викладачі Київського політехнічного інституту (табл. 2). Протягом тільки 5 років (1966-1971) університет отримав величезну кількість патентів (20 од.), авторських свідоцтв (понад 430 од.), наукових та навчальних робіт (372 од.), провів захист

докторських (понад 30) та кандидатських (близько 500) дисертацій, підготував біля 20000 фахівців для народного господарства [14].

Таблиця 2. Науково-технічні досягнення КПІ

Роки	Кількісна оцінка досягнень	Економічний ефект, млн крб.
1975-1985	Збільшення у 5 разів угод на передачу науково-технічних досягнень і надання допомоги підприємствам та організаціям у використанні передового досвіду	2,0 щорічно
1975-1986	Запроваджено 3158 розробок у народне господарство у співробітництві з промисловими підприємствами і організаціями	345,8
1980-1985	Впроваджено 267 госпдоговірних робіт у співпраці з 80 підприємствами	24,5

КПІ вибудував плідні наукові зв'язки з виробничо-господарським комплексом. Щорічно укладалося біля 700 госпдоговірних робіт. Так, наприклад, у 1976 р. створено навчально-науково-виробничі об'єднання (такі, як «Електроніка», «Кібернетика і метрологія», «Гідропривід» тощо) на базі виробничих підприємств та об'єднань, інститутів АН УРСР, галузевих НДІ та ВНЗ. Однак, не дивлячись на плідну працю у даному напрямі, не отримавши підтримки щодо організації роботи на госпрозрахунковій основі та не маючи достатніх фінансів для підтримки стабільності роботи зазначених об'єднань, з часом вони розпалися [14].

З метою розширення впровадження результатів завершених наукових досліджень спільно з Радою ректорів Київського вузівського центру 1982 р. видано «Збірник завершених науково-дослідних робіт вищих навчальних закладів м. Києва, що рекомендуються для впровадження в галузях народного господарства країни», до якого було включено 376 розробок (75% з них – роботи КПІ). Збірник було направлено 30 галузевим міністерствам і численним підприємствам країни. Одержані запити підприємств використовувалися для розширення масштабів впровадження на основі договорів на передачу науково-технічних досягнень і угод про науково-технічне співробітництво [14].

Не дивлячись на обмеженість матеріально-технічних можливостей, КПІ вдалося на власному дослідному заводі створити дільницю та налагодити випуск корозіометричних установок (щорічно 60-70 од. яких направлялися підприємствам Мінхімпрому СРСР) [14].

Наукові та економічні досягнення АН УРСР у 1960-1990-х рр. ХХ ст. Процеси реорганізації академічних установ, що належали АН УРСР, на протязі 1960-х років призвело до зміни вектору їх розміщення та перенесення з столиці (1960-му році майже 85% (з 44) усіх установ було зосереджено у м. Київ) з орієнтацією на регіональний розвиток. Відбулася переорієнтація наукового напрямку досліджень з прикладних досліджень на фундаментальні, які розглядалися як головний ресурс академічної науки. 1965 р. ознаменувався завершенням структурування АН УРСР з виділенням 3 секцій досліджень: хіміко-технологічних і біологічних наук, суспільних наук, фізико-технічних і математичних наук, що мали власні відділення [15].

Протягом 1970-1980-х років підвищилася важливість впливу АН УРСР на народногосподарський комплекс країни. Відбувалося формування та розвиток кооперації у напрямі створення науково-виробничо-технічних об'єднань у складі виробничих мануфактур, промислових підприємств, дослідно-конструкторських бюро та інститутів. Надалі почалася робота зі створення міжгалузевих науково-технічних комплексів. При комплексах сформували інженерні центри, що допомагали прискорити перспективні технологічні розробки у виробництво.

Оскільки АН належала до державної сфери впливу, то отримувала державне фінансування її розвитку. Не дивлячись на це, в окремі періоди часу АН отримувала половину й навіть більше позабюджетних асигнувань, порівняно з державним.

Зазначені досягнення забезпечили модернізацію, реконструкцію, оновлення та будівництво лабораторій, що мали найсучасніше обладнання та устаткування [16].

Досягнення АН УРСР наприкінці 1970-х-початку 1980-х років дозволило закріпити за собою одну з ведучих позицій у СРСР у цій царині та отримати визнання світової наукової спільноти у напрямках математики й кібернетики, матеріалознавстві, технологій зварювання, порошковій металургії, нейрофізіології, синтезі алмазів, електрохімії та інших. Вченими АН було успішно проведено теоретичні та експериментальні дослідження у понад 200 наукових напрямках, зроблено 18 відкриттів у різних галузях науки (фізики, хімії, біології та сотні винаходів у природничих та технічних науках) у середині 1980-х років. У 1980-х рр. наукову роботу було переведено в площину комплексних програм науково-технічного прогресу [16].

Результати науково-технічної діяльності та їх вплив на економіку Української РСР. Інноваційний розвиток даного періоду можливо визначити трьома стадіями розвитку, а саме: період наукового становлення (початок 1940-х.– кінець 1960-х років); період нового осмислення (1970-і роки – початок 1980-х років); період інтенсивного впровадження (1980-і роки – кінець 1990-х років) [1]. Відмінною рисою даного періоду розвитку підприємств народного господарства був тісний зв'язок з науково-освітніми установами, що забезпечували теоретичне обґрунтування та практичне втілення розробок у виробництво.

Характерною ознакою у розвитку економіки Української РСР стали якісні зміни показників матеріаломісткості й матеріаловіддачі, фондомісткості й фондівіддачі, енергоозброєності й енергозабезпеченості тощо. Структурні зміни галузей економіки призвели до зростання витрат електроенергії на виробничі потреби харчової, лісової, нафтогазової, паперової та деревообробної, легкої промисловості, хімічно-гірничого комплексу [8, 9]. Неабияку увагу Уряд УРСР приділяв розвитку різних видів промисловості, особливо групи «Б» - виробництво предметів і продуктів народного споживання [7]. Зазначені здобутки мали далекоглядні наслідки. Формування ланцюжку «наука – народне господарство» включало підготовку наукових кадрів та фахівців різного профілю діяльності, розвиток теоретичних та фундаментальних досліджень, практичне втілення винаходів науковців, поширення передового досвіду, освоєння технологій та промислових зразків підприємствами народного господарства.

Науково-технічне прискорення економічного розвитку Української РСР протягом 1960-1980-х років дало плідні результати (табл. 3).

Таблиця 3. Науково-технічні досягнення та економічна оцінка реалізованих заходів*

Документ	Науково-технічні досягнення	Результати
Про розвиток наукових досліджень та розширення впровадження досягнень науки і техніки, спрямованих на зниження матеріаломісткості в будівництві [17]	заощаджено 56,6 тис. тон металу, 238,8 тис. тон цементу	62,1 млн. карбованців
Про додаткові резерви збільшення виробництва м'яса [18]	зміцнення кормової бази, поліпшення технології утримання худоби, збільшення виробництва м'яса	Виконання планів продажу м'яса державі, підвищення здавальних кондицій великої рогатої худоби
Про заходи з прискорення будівництва об'єктів, які споруджуються на базі комплектного імпортного устаткування [19]	в результаті розвитку економічних і науково-технічних зв'язків з зарубіжними країнами значно збільшились поставки імпортного устаткування на підприємства і будови республіки	У 1976 році тільки на базі комплектного імпортного устаткування збудовано і введено в дію 34 промислові потужності, що мають важливе значення для вирішення народногосподарських завдань та прискорення науково-технічного прогресу в республіці

Продовження табл. 1

Документ	Науково-технічні досягнення	Результати
Про заходи з вдосконалення організації бухгалтерського обліку і підвищенню його ролі в раціональному та економічному використанні матеріальних, трудових і фінансових ресурсів [20]	Поліпшено методологію і організацію обліку, підвищилась його дієвість. Розширилось застосування засобів механізації та автоматизації обліку, створено централізовані бухгалтерії, ліквідовано бухгалтерії в структурних підрозділах підприємств	Скорочення витрат на обробку документації та утримання працівників структурних підрозділів
Про заходи зі збільшення виробництва, розширення асортименту і поліпшення якості меблів [21]	Підвищення технічного рівня підприємств і ефективності їх роботи, розширення меблевого виробництва, поліпшення асортименту і якості продукції	Введено в дію виробничі потужності з виготовлення меблів на суму 204,5 млн. крб. на рік, в тому числі за рахунок технічного переозброєння діючих підприємств на 118,3 млн. карбованців. Освоєно виробництво 107 нових наборів меблів та близько 600 окремих виробів. При цьому випереджаючими темпами розвивалося в десятій п'ятирічці виробництво дитячих і кухонних меблів та різного меблевого дріб'язку, що користуються підвищеним попитом населення

* - (вибіркові дані)

Висновки та перспективи подальших розвідок

Науково-технічна революція у 1960-1980-х роках ХХ століття в Українській РСР завдячує науковим здобуткам вчених-теоретиків та практиків. Інтенсивне формування наукових шкіл, започаткування міцних науково-виробничих зв'язків з підприємствами, участь в організації та функціонуванні науково-освітньо-виробничих об'єднаннях підвищувала результативність та ефективність наукової роботи ВНЗ та АН УРСР. За результатами наукової співпраці вченими були отримані свідоцтва та патенти на винаходи, укладені договори про співпрацю, передані права на передачу передового досвіду. Економічний ефект від зазначених заходів вражає (наприклад, КПІ отримав біля 400 млн крб за 1975-1986 рр.), оскільки на сьогодні жоден університет в Україні не має таких досягнень. Ланцюжок «наука – народне господарство» став фундаментом генерації наукових кадрів, кузницею розробок та винаходів, трансферу технологій, базисом поєднання науки з виробництвом.

Список літератури

1. Зубков Р. С. Загальна характеристика та особливості розвитку основних етапів становлення інноваційної теорії. *Ефективна економіка*. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3532>.
2. Феценко В. М. Сучасні економічні теорії: концептуальні витоки та еволюція змістовного наповнення. *Сучасні економічні теорії: історія, методологія та перспективи розвитку: збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу* (м. Київ, 10 листопада 2016 року). К.: КНЕУ, 2016. С. 9-16.
3. Теліщук М. М., Теліщук М. М. Історія економіки та економічної думки (у схемах і таблицях): Навчальний посібник. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 556 с.
4. Ніценко В. С., Мазіна К. С., Цуканов О. Ю., Остапенко Р. М. Соціально-економічні імперативи розвитку України. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2017. № 4. С. 41-58.
5. Ніценко В. С., Сагайдак М. П., Бережна Ю. Г., Цуканов О. Ю. Соціально-економічні імперативи стану та розвитку овочевого ринку: макроекономічний аспект. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2018. № 4. С. 5-17.
6. Хрустальова В. В. Радянська економічна наука через призму сьогодення. *Роль економічної науки у суспільному розвитку: до 100-річчя НАН України: матеріали круглого столу* (Київ, 22 листопада 2018 року). Наукова редакція д.е.н. Небрат В. В. / НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2018. 106 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/scc/9.pdf>. С. 81-83.
7. Малярчук О. М. Легка та харчова індустрія, місцева промисловість західного регіону УРСР в часи "розвинутого соціалістичного суспільства". *Грані*. 2016. № 2. С. 75-80.

8. Малярчук О. Хімічно-гірничий комплекс західного регіону української РСР: історія становлення. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія. Історія.* 2017. Вип. 1, ч. 1. С. 147-154.
9. Малярчук О., Гнип І., Давидович С., Когут О. Індустріалізація західного регіону Української РСР (на прикладі Львівської та Івано-Франківської областей). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія. Історія.*, 2019. Вип. 1. С. 160–172.
10. Машталір Р.М. Дослідження видавничо-поліграфічного комплексу як економічної системи. *Поліграфія і видавнича справа.* 1977. № 13. С. 93-99.
11. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких рішень Уряду УРСР з питань Виставки досягнень народного господарства УРСР: Постанова Ради Міністрів Української РСР від 08.01.1991 № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4-91-p#Text>.
12. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Наукові школи. URL: <https://science.knu.ua/upload/new,new%20scools.pdf>.
13. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Історія. URL: <http://www.univ.kiev.ua/ua/geninf/history/#2-4>.
14. Згуровський М.З. Нарис історії: Київський Політехнічний інститут. / за заг. ред. М. З. Згуровського. К.: Київський політехнічний інститут, 1995. URL: <https://kpi.ua/history-essay-1995>.
15. Шпак А. П., Юркова О. В. Національна академія наук України. Енциклопедія історії України: Т. 7: Мі-О. Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во "Наукова думка", 2010. 728 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Natsionalna_akademiia.
16. Маліцький Б. А. Національна академія наук: феномен державності та творець нового знання. *Наука та наукознавство.* 2018. № 4. С. 3-32.
17. Про розвиток наукових досліджень та розширення впровадження досягнень науки і техніки, спрямованих на зниження матеріаломісткості в будівництві: Постанова Ради міністрів Української РСР від 14.01.1985 р. №15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-85-p#Text>.
18. Про заходи по виконанню постанови ЦК КППС від 9 серпня 1985 р. про додаткові резерви збільшення виробництва м'яса: Постанова Центрального комітету Компартії України і Ради міністрів Української РСР від 10.09.1985 р. №341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-85-p#Text>. (тут друге)
19. Про деякі заходи по забезпеченню своєчасного введення в дію об'єктів, що споруджуються на базі імпортного устаткування, і про удосконалення порядку його кредитування: Постанова Ради міністрів Української РСР від 29.04.1977 р. №251. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP770251.html.
20. Про заходи по вдосконаленню організації бухгалтерського обліку і підвищенню його ролі в раціональному та економному використанні матеріальних, трудових і фінансових ресурсів: Постанова Ради міністрів Української РСР від 15.05.1980 р. №333 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP800333?an=2>.
21. Про заходи по збільшенню виробництва, розширенню асортименту і поліпшенню якості меблів в одинадцятій п'ятирічці на підприємствах Міністерства лісової і деревообробної промисловості УРСР: Постанова Ради міністрів Української РСР від 18.01.1982 р. №27. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/kp820027?an=2&ed=1982_01_18.

References

1. Zubkov, R. S. (2014). Zahal'na kharakterystyka ta osoblyvosti rozvytku osnovnykh etapiv stanovlennia innovatsijnoi teorii. [General characteristics and features of the development of the main stages of innovation theory]. *Efektivna ekonomika*. [Effective economy]. (electronic journal). no. 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3532>.
2. Feschenko, V. M. (2016). «Modern economic theories: conceptual origins and evolution of content. Modern economic theories: history, methodology and prospects of development». Zbirnyk materialiv Vseukrains'koho kruhloho stolu [a collection of materials of the All-Ukrainian round table] (Kyiv, November 10, 2016). KNEU. Kyiv. Ukraine.
3. Telischuk, M. M., Telischuk, M. M. (2015). *Istoriia ekonomiky ta ekonomichnoi dumky*. [History of Economics and Economic Thought]. Vydavnytstvo Natsional'noho universytetu DPS Ukrainy, Irpin'. Ukraine.
4. Nitsenko, V. S., Mazina, K. S., Tsukanov, O. Yu., Ostapenko, R. M. (2017). «Socio-economic imperatives of Ukraine». *Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Serii «Ekonomichni nauky»*. No 4. pp. 41-58.
5. Nitsenko, V. S., Sahajdak, M. P., Berezhna, Yu. H., Tsukanov, O. Yu. (2018). «Socio-economic imperatives of the state and development of the vegetable market: macroeconomic aspect». *Aktual'ni problemy innovatsijnoi ekonomiky*. No 4. pp. 5-17.
6. Khrustal'ova, V. V. (2018). «Soviet economics through the prism of today». *Rol' ekonomichnoi nauky u suspil'nomu rozvytku: do 100-richchia NAN Ukrainy*. [The role of economic science in social development: to the 100th anniversary of the National Academy of Sciences of Ukraine]. *Proceeding of the Materials of the round table* (Kyiv, November 22, 2018). Scientific edition of Doctor of Economics Nebrat VV / NAS of

-
- Ukraine, State Institution "Inst. and predicted. NAS of Ukraine". Kyiv. Available at: <http://ief.org.ua/docs/scc/9.pdf>. S. 81-83.
7. Maliarchuk O. M. (2016). «Light and food industry, local industry in the western region of the USSR in the days of "developed socialist society"». *Hrani*. No 2. pp. 75–80.
 8. Maliarchuk, O. (2017). «Chemical-mining complex of the western region of the Ukrainian SSR: history of formation». *Naukovi zapysky Ternopil's'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu im. Volodymyra Hnatiuka. Serii. Istorii*. Issue. 1, Part 1. pp. 147-154.
 9. Maliarchuk, O., Hnyp, I., Davydovych, S., Kohut, O. (2019). «Industrialization of the western region of the Ukrainian SSR (on the example of Lviv and Ivano-Frankivsk regions)». *Naukovi zapysky Ternopil's'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni V. Hnatiuka. Serii. Istorii*., Issue 1. pp. 160–172.
 10. Mashtalir, R. M. (1977). «Research of publishing and printing complex as an economic system». *Polihrafiia i vydavnycha sprava*. No13. pp. 93-99.
 11. Pro vyznannia takymy, scho vtratyly chynnist', deiakykh rishen' Uriadu URSS z pytan' Vystavky dosiahnen' narodnoho hospodarstva URSS: Postanova Rady Ministriv Ukrain's'koi RSR. (1991). [On recognizing as invalid some decisions of the Government of the USSR on the Exhibition of Achievements of the National Economy of the USSR: Resolution of the Council of Ministers of the Ukrainian SSR] No 4. dated January 8, 1991. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4-91-p#Text>.
 12. Taras Shevchenko National University of Kyiv. Scientific schools. Available at: <https://science.knu.ua/upload/new,new%20schools.pdf>.
 13. Taras Shevchenko National University of Kyiv. History. Available at: <http://www.univ.kiev.ua/ua/geninf/history/#2-4>.
 14. Zghurovs'kyj, M. Z. (1995). *Narys istorii: Kyivs'kyj Politekhnichnyj instytut*. [Essay on history: Kyiv Polytechnic Institute]. In M. Z. Zghurovs'koho. Kyivs'kyj politekhnichnyj instytut. Available at: <https://kpi.ua/history-essay-1995>.
 15. Shpak, A. P., Yurkova, O. V. (2010). *Natsional'na akademiia nauk Ukrainy. Entsyklopediia istorii Ukrainy*. [National Academy of Sciences of Ukraine. Encyclopedia of the History of Ukraine]. Vol. 7: Mi-O. Redkol.: V. A. Smolij (holova) ta in. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. K.: V-vo "Naukova dumka", Available at: http://www.history.org.ua/?termin=Natsionalna_akademiia.
 16. Malits'kyj, B. A. (2018). «National Academy of Sciences: the phenomenon of statehood and the creator of new knowledge». *Nauka ta naukoznavstvo*. No 4. pp. 3-32.
 17. Pro rozvytok naukovykh doslidzhen' ta rozshyrennia vprovadzhennia dosiahnen' nauky i tekhniky, spriamovanykh na znyzhennia materialomistykosti v budivnytstvi: Postanova Rady ministriv Ukrain's'koi RSR. (1985). [On the development of scientific research and the expansion of the implementation of advances in science and technology aimed at reducing material consumption in construction: Resolution of the Council of Ministers of the Ukrainian SSR] №15. dated January 14, 1985. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-85-p#Text>.
 18. Pro zakhody po vykonanni postanovy TsK KPRS vid 9 serpnia 1985 r. pro dodatkovy rezervy zbil'shennia vyrobnytstva m'iasa: Postanova Tsentral'noho komitetu Kompartii Ukrainy i Rady ministriv Ukrain's'koi RSR. (1985). [On measures to implement the resolution of the Central Committee of the CPSU of August 9, 1985 on additional reserves to increase meat production: Resolution of the Central Committee of the Communist Party of Ukraine and the Council of Ministers of the Ukrainian SSR]. No 341. dated September 10, 1985. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-85-p#Text>. (tut druhoe)
 19. Pro deiaki zakhody po zabezpechenni svoiechasnoho vvedennia v diu ob'iektiv, scho sporudzhuut'sia na bazi importnoho ustatkuvannia, i pro udoskonalennia poriadku joho kredytuvannia: Postanova Rady ministriv Ukrain's'koi RSR. (1977). [On some measures to ensure the timely commissioning of facilities under construction on the basis of imported equipment, and to improve the procedure for its lending: Resolution of the Council of Ministers of the Ukrainian SSR]. No 251. dated April 29, 1977. Available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP770251.html.
 20. Pro zakhody po vdoskonalenni orhanizatsii bukhholders'koho obliku i pidvyschenniu joho roli v ratsional'nomu ta ekonomnomu vykorystanni material'nykh, trudovykh i finansovykh resursiv: Postanova Rady ministriv Ukrain's'koi RSR. (1980). [On measures to improve the organization of accounting and increase its role in the rational and economical use of material, labor and financial resources: Resolution of the Council of Ministers of the Ukrainian SSR]. No 333. dated May 15, 1980. Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/KP800333?an=2>.
 21. Pro zakhody po zbil'shenniu vyrobnytstva, rozshyrenniu asortymentu i polipshenniu iakosti mebliv v odyndatsiatij p'iatyrichsi na pidprijemstvakh Ministerstva lisovoi i derevoobrobnoi promyslovosti URSS: Postanova Rady ministriv Ukrain's'koi RSR. (1982). [On measures to increase production, expand the range and improve the quality of furniture in the Eleventh Five-Year Plan at the enterprises of the Ministry of Forestry and Wood Industry of the USSR: Resolution of the Council of Ministers of the Ukrainian SSR]. No 27. January 18, 1982 Available at: https://ips.ligazakon.net/document/view/kp820027?an=2&ed=1982_01_18.

Стаття надійшла до редакції 16.06.2021 р.